

Изх. № 746/12.08.2024

До г-н Силви Кирилов

председател на Комисията по образование и наука към 50-то Народно събрание на Република България

До народните представители,

членове на Комисията по образование и наука към 50-то Народно събрание на Република България

Относно: Становище на граждански организации по Законопроект за допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, № 50-454-01-73 от 8.08.2024 г.

Уважаеми народни представители,
членове на Комисията по образование и наука в 50-то Народно събрание,

Ние, долуподписаните организации, изразяваме категорична позиция срещу внесения на 8.08.2024 г. от група народни представители Законопроект за допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование (ЗПУО) със сигнатура 50-454-01-73, който предлага въвеждането на санкции, вкл. лишаване от право за упражняване на професия или дейност, при нарушаване на новоприетите разпоредби на чл. 11 от ЗПУО. Намираме законопроекта за противоконституционен, предложен в разрез с приетите правила за подготовка и обсъждане на нормативни актове и в несъответствие с принципите на демократичната и социална държава.

Категорично смятаме, че както и приетият без обществено обсъждане на 7.08.2024 г. законопроект на ПП "Възраждане", който въвежда новия чл. 11 на ЗПУО, така и предложените от група народни представители санкции в чл. 348, противоречат на Конституцията на Република България, на международните актове, по които България е страна, и на принципите и целите на самия ЗПУО.

Противоречие с Конституцията и международните актове, по които България е страна

Свободата на изразяване е защитена в чл. 39, ал. 1 от Конституцията, който гласи: „Всеки има право да изразява мнение и да го разпространява чрез слово – писмено или устно, чрез звук, изображение или по друг начин“. Така българската Конституцията ясно гарантира правото на всеки гражданин да изразява мнение и да го разпространява чрез слово, без да бъде преследван за това. Предложените два законопроекта, единият от които вече е приет, са пряко ограничение на всякаква възможност за представяне

на информация, в това число научна, по посочените въпроси. Същевременно подобна забрана не попада в предвидените в чл. 39, ал. 2 от Конституцията изключения за допустимо ограничаване на тази свобода.

Приетата промяна на чл. 11 и предложената в чл. 348 от ЗПУО са в разрез и с гаранциите за равенство пред закона по чл. 6, ал. 2 от Конституцията, както и предвидената защита от дискриминация. Допълнително, ще бъдат нарушени гаранциите за защита от дискриминация и осигуряване упражняването на гражданските свободи от всеки, предвидени в Европейската конвенция за правата на човека и основните свободи, антидискриминационното право на ЕС, по-конкретно Директива 2000/78/ЕО и Директива 2006/54/ЕО и др.

Свободата на изразяване е особено важна за директорите, учителите, училищните психолози и останалите педагогически специалисти, които трябва да се чувстват свободни да засягат теми, които вълнуват учениците и които са важни за това децата и младежите да се чувстват спокойни и защитени в училище. Съществуването на риск от парични санкции, както и от лишаване от право за упражняване на професия в срок от две години, при нарушаване на неясно формулирана забрана като тази в новоприетия чл. 11, ал. 2, т. 3, поставя работещите в училищата под напрежение и неминуемо ограничава свободата им на изразяване. Предложените санкции отварят широко и врата за възможни репресии срещу директори и учители, доносничество и среда на недоверие в учебните заведения. Отнемането на правоспособността на учителите за определен период е изключително крайна мярка и много опасна промяна, която може да доведе до употреба с цел отстраняване на "неудобни" хора от системата.

Промените са в ущърб и на учениците, които ще бъдат лишени от информация и знания, свързани с тяхното благоденствие, а и от гаранция за безопасност в училище, в случай че изглеждат "различно" на някого. Учителите ще бъдат ненужно разфокусирани да внимават за несъществуваща "пропаганда", вместо да приоритизират времето на учене на учениците. Всичко това ще резултира във влошена училищна атмосфера и учители и ученици, които не чувстват училището като защитена и безопасна среда. Последното е задължително условие за осигуряване на качествено образование за всяко дете в страната.

Мотивите на законопроекта не съответстват и на изискванията на чл. 28, ал. 2 от Закона за нормативните актове (ЗНА), а именно: да съдържат „причините, които налагат приемането“ и „целите, които се поставят“, а също и „анализ на съответствие с правото на Европейския съюз“.

Противоречие със Закона за предучилищното и училищното образование

Съгласно чл. 3 на ЗПУО образованието се реализира в съответствие с принципи, сред които ориентираност към възрастовите и социалните промени в живота на детето и ученика, равен достъп до качествено образование и приобщаване на всяко дете и на всеки ученик, равнопоставеност и недопускане на дискриминация, хуманизъм и толерантност. Основни цели на предучилищното и училищното

образование, съгласно чл. 5 на ЗПУО, са “интелектуално, емоционално, социално, духовно-нравствено и физическо развитие и подкрепа на всяко дете и на всеки ученик в съответствие с възрастта, потребностите, способностите и интересите му” и “придобиване на компетентности за разбиране и прилагане на принципите на демокрацията и правовата държава, на човешките права и свободи, на активното и отговорното гражданско участие”. Приетият законопроект на ПП “Възраждане”, както и предложените от група народни представители санкции при нарушаване на новите разпоредби, директно противоречат на цитираните по-горе принципи и цели на българската система на предучилищно и училищно образование, дефинирани от Закона за предучилищното и училищното образование.

Системата на предучилищното и училищното образование в България има редица проблеми, видими от постиженията на българските деца и ученици и от недостига на добре подготвени кадри на пазара на труда. Тези проблеми са детайлно описани от международни, европейски и национални изследвания и анализи, вкл. от публикувания на 4.07.2024 г. одитен доклад на Сметната палата на Република България “Осигуряване на качество на училищното образование”. Проблемите изискват спешни действия, сред които повишаване на качеството на подготовката и подкрепата за учители и директори, задържане в системата на мотивирани млади педагогически специалисти, промяна на философията на учебните програми и системата за оценяване на учениците, въвеждане на стандарти и механизми за осигуряване за качество и много други. Приетият на 7.08.2024 г. законопроект на ПП “Възраждане” и предложените от група народни представители санкции ще влошат още повече качеството на българското образование, ще демотивират учителите, които приоритизират интересите на учениците си, и ще имат дългосрочни негативни последици както за личностното и професионално развитие на младите хора, така и за икономиката и обществото на страната.

И двата законопроекта ще имат силно негативно въздействие върху българската образователна система, върху качеството на работата на директорите и учителите, върху благоденствието, а с това и върху резултатите на учениците. Те не решават нито един реален проблем на българската образователна система, а напротив - основават се на измислени внушения и манипулация на общественото мнение. Смятаме, че те не само не адресират важни проблеми за образователната система, но използват важната за много българи тема за образованието на учениците, за да се изграждат политически доктрини, в противоречие с българското и международното законодателство, по което България е страна.

С оглед на гореизложените аргументи призоваваме Комисията по образование и наука да отхвърли Законопроекта за допълнение на Закона за предучилищното и училищното образование, № 50-454-01-73 от 8.08.2024 г.

Становището е подкрепено от следните граждански организации, представляващи над 150 организации в цялата страна:

- *Български център за нестопанско право*
- *Национален младежки форум*

- *Национална мрежа за децата*
- *Сдружение "Европейски пространства 21"*
- *"Сдружение инициатива за развитие - Кърджали решава"*
- *Сдружение "Коалиция за медийна грамотност"*
- *Сдружение "Нетипичен ум - СДВХ"*
- *Сдружение "Образование без раници"*
- *СНЦ "Асоциация Родители"*
- *Фондация "Антикорупционен фонд"*
- *Фондация "Институт Отворено общество - София"*
- *Фондация за децата в риск по света*
- *Фондация "Заедно в час"*
- *Фондация "Здраве и социално развитие"*
- *Фондация за образователна трансформация*
- *Фондация "Конкордия България"*
- *Фондация "Сийдър"*
- *Фондация "Сингъл Степ"*
- *Фондация "Тръст за социална алтернатива"*
- *Център за образователни инициативи*
- *ЦМЕДТ "Амалипе"*